

Cotidianul – 3 noiembrie 2006

Dezgroparea lui Iuliu Maniu

Cercetatorii au primele indicii ca unul dintre scheletele deshumate in ultimele trei zile in Cimitirul Saracilor din Sighetul Marmatiei ar fi al lui Iuliu Maniu.

"Scheletul are picioarele retezate, iar unul dintre ele este ingropat linga restul osemintelor. De celalalt nu au dat inca. E posibil ca scheletul sa apartina chiar lui Iuliu Maniu, pentru ca, potrivit marturiilor din inchisoare, lui i s-au taiat picioarele inainte de a fi ingropat. De asemenea, se stie ca Maniu a avut o fractura, iar daca ea va fi identificata, atunci am putea fi siguri de ceea ce am gasit acolo", a declarat pentru "Cotidianul" Andrei Muraru, seful Biroului Cercetare in Arhive din cadrul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului in Romania.

Fostul lider taranist a murit in februarie 1953, in timpul detentiei sale la Sighet, iar unele marturii indica posibilitatea ca trupul lui sa fi fost aruncat intr-una dintre gropile anonime de linga Cimitirul Saracilor. In acest loc, Institutul de Investigare a Crimelor Comunismului din Romania a demarat o serie de sapaturi in iulie. Investigatia a fost reluata pe 31 octombrie, in incercarea de a descoperi o parte din cei 53 de detinuti politici care au decedat in inchisoarea de la Sighet, printre care Iuliu Maniu, C.I.C. Bratianu, Gheorghe Bratianu sau Constantin Argetoianu.

Legenda fara sursa

"Ramine de confirmat de catre antropolog. Eu, cind am plecat de acolo, stiam de un schelet cu un singur picior retezat", a afirmat Marius Oprea, presedintele institutului. "Se spune ca, atunci cind a murit in puscarie, aveau un cosciug mai mic, si atunci gardienii i-ar fi taiat picioarele, ca sa incapa. Cred ca e o legenda, nu stiu sursa. Ieri am auzit-o prima data, l-a surprins si pe colonelul care conduce ancheta, pentru ca nu se fundamenteaza pe nici un document sau marturie. Despre Maniu exista si alta versiune: ca ar fi fost dus si ingropat intr-un sat de linga Sighet. Chiar astazi, procuratura l-a interogat pe un fost politruc al puscariei, Szatmary, care ne-a indicat o zona mai restrinsa in care tine el minte ca ar fi fost ingropat Maniu", spune si arheologul Gheorghe Petrov, directorul santierului.

Dosare penale in devenire

In parteneriat cu Academia Civica si Memorialul Sighet, dar si in colaborare cu Parchetul, institutul a demarat, la inceputul acestui an, o ancheta pentru a proba cu dovezi materiale crimele regimului comunist si pentru a le transforma in dosare penale, care sa fie inaintate Parchetului. Pina acum au fost audiatii o serie de martori care au supravietuit evenimentelor si s-a cercetat Cimitirul Saracilor. Investigatiile au fost facute de o echipa de arheologi si de generalul Dan Voinea, seful Parchetului Militar. "Locul e destul de mare, are aproape doua hectare, e greu sa sapi, cautind acul in carul cu fin", povesteste Petrov. El adauga ca "paralel, se desfasoara si o ancheta care incearca sa ii descoasa pe angajatii penitenciarului care mai traiesc. Sint 13 in viata, batrini, care nu prea-si aduc aminte sau nu vor". Situl a fost cercetat si inainte, potrivit lui Petrov. "In anii '70, Securitatea a facut niste deshumari pe aici, cautindu-i pe Maniu si pe Bratianu, dar fara succes. Anul acesta s-a inceput iar o minicampanie, doua santuri, continuata din pacate acum, prea tirziu, cind nu se mai poate face din cauza timpului. Iti ingheata totul." Profesorul Gheorghe Barlea, directorul Muzeului Memorial de la Sighet, spune ca "institutul urmareste sa investigheze toate locurile de detentie, lagare de munca si deportare, unde s-au

comis fapte de crima politica in perioada comunismului. Investigatii similare se vor realiza si in alte locuri, in baltile Brailei, la Aiud si la Gherla".

Neidentificate si suspecte

"Scheletele au fost gasite la adincimi mici si diferite, ceea ce ne poate indica faptul ca ele au fost ingropate noaptea. Erau culcate pe spate, cu bratele in diferite pozitii, suspecte. Pina acum nu am identificat nici unul. Dar procedura poate dura si un an", a declarat Andrei Muraru. "Pina acum am gasit sase schelete in vara, acum vreo 15-16. Deocamdata nu se prea confirma ca ceea ce am gasit ar apartine demnitarilor pe care ii cautam", crede Petrov. Seful santierului precizeaza ca "majoritatea sint copii si adolescenti, iar scheletul gasit recent este unul intact si tibia de alaturi nu-i apartine". "Eu cred ca e importanta audierea gardienilor, a indivizilor care au date din acea perioada. Nu vreau sa se inteleaga ca m-as opune sapturilor, dar una era sa se apuce in iunie, in mai, alta e sa sape pe vremea asta", spune Ticu Dumitrescu, membru in Consiliul IICCR.

Teste de mii de euro

Referitor la destinatia scheletelor, antropologii si legistii hotarasc care merg la analize la Bucuresti, dar majoritatea au ramas in cimitir, dupa ce au fost fotografiate si filmate. Scheletele selectate vor merge la IML, iar de ele se va ocupa profesorul universitar Panaitescu. "Sint rezervat in aprecieri cum ca aceste schelete ar fi fost ale unor detinuti politici", spune Marius Oprea, adaugind ca trebuie gasit un laborator care sa faca aceste teste la preturi acceptabile, costul lor ajungind la mii de euro. Daca vor fi suficiente indicii, se va ajunge si la analize de ADN.

Inchisoarea pentru elitele politice

Cel putin 120 de inalti demnitari ai Romaniei interbelice au fost inchisi la Sighet. O buna parte dintre ei au si murit acolo.

5 si 6 mai 1950 sint doua date importante ale calendarului represiunii comuniste. Atunci au fost adusi la Penitenciarul Sighet peste o suta de inalti demnitari din intreaga tara: fosti ministri, lideri de partid, economisti, militari, istorici. Majoritatea au fost condamnati la pedepse grele, iar unii dintre acestia nici nu au fost judecati. Cea mai mare parte a detinutilor politici inchisi in acea perioada aveau peste 60 de ani. Peste cinci ani, ca urmare a Conventiei de la Geneva si a admitterii Romaniei comuniste in ONU, au avut loc gratieri. La Sighet insa, dintre cei 200 de detinuti de elita, 54 murisera deja. Cel putin 20 de membri ai elitei politice, exterminata la Sighet, au fost aruncati la groapa comuna.

Foarte interesant, Penitenciarul Sighet a avut in acea perioada un regim special nu numai pentru cei vii, ci si pentru cei morti: in intervalul 1950-1955 nu s-au intocmit acte de deces, iar familiile celor morti nu au fost instiintate. La fel de interesant, desi nu s-au intocmit acte de deces, vestile despre moartea unui detinut in aceasta inchisoare veneau la Bucuresti prin doua cai paralele: directorul inchisorii anunta conducerea Directiei Generale a Penitenciarelor, iar ofiterul de contrainformatii din penitenciar isi informa si el superiorii de la Bucuresti despre cazurile de deces din inchisoare. Certificatele de deces ale celor care au murit la Sighet au fost intocmite, cu trei exceptii, abia in anul 1957.

Inchisoarea din Sighet a fost construita in 1897, ca inchisoare de drept comun. Dupa 1945, prin Sighet se facea repatrierea fostilor prizonieri si a fostilor deportati din URSS. In august 1948 a devenit loc de detentie pentru un grup de studenti, elevi si tarani maramureseni, dintre care o parte traiesc si azi la Sighet. Dupa 1955, inchisoarea de la Sighet a redevenit una de drept comun.

Totusi, detinuti politici mai apareau si in anii urmasori, mai ales "in trecere" spre spitalul psihiatric din localitate. In 1977, penitenciarul a fost dezafectat si a intrat intr-un proces de degradare.

http://cotidianul.ro/dezgroparea_lui_iuliu_maniu-17556.html

Jurnalul National – 3 noiembrie 2006

Oamenii se tem sa vorbeasca

Sapaturile arheologice declansate langa Cimitirul Saracilor din Sighet, in cautarea osemintelor mai multor politicieni si inalti prelati ai Romaniei interbelice, au continuat ieri cu exploatarea unei a doua zone. La fel ca si cu o zi inainte, Jurnalul National a fost singurul ziar prezent la acest eveniment istoric.

De la anul, operatiunile vor fi extinse. Intre timp, martorii se tem sa vorbeasca despre ororile petrecute in acei ani impotriva fostilor detinuti politici, chiar si dupa mai bine de 50 de ani.

Dis-de-dimineata, specialistii implicati in aceasta operatiune, declansata cu sprijinul si colaborarea Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului din Romania (IICCR) si al Institutului pentru Istoria Recenta, au reluat sapaturile.

SEMNE. Sabina Necula si Iulia Vladimirov, doua tinere reprezentante ale IICCR, au coborat in gropile deja sapate dotate cu pensula si faras: ""Se vad niste bocanci!"". Ele au descoperit un schelet al unui cadavru recent. ""Am gasit un sosen de copil!"", s-a auzit o alta voce din celalalt capat al gropii. ""Se va sapa pana la orizontul ultimelor inmormantari, daca nu sunt morminte deranjate de inmormantari recente. Am sapat dupa indicatiile date de un fost tortionar. S-ar putea sa iasa, s-ar putea sa nu! Pana acum am gasit opt schelete. Unele sunt ale unor copii, altele ale unor femei. Sunt destul de recente. Speram sa gasim ceea ce cautam. Sub nuc, de exemplu, speram sa gasim scheletele a doi ministri, dupa cum a indicat un martor"", ne-a declarat ieri dupa-amiaza prof. dr. Gheorghe Petrov, arheolog specializat in cimitire. ""Perimetrul care trebuie cercetat este destul de mare, nu doar ce vedeti acum. De la anuâ€™™ lucrarile vor capata anvergura, vor fi zeci de sapaturi, pe o suprafata de aproximativ 35% din doua hectare. Aceasta operatiune se face tocmai dupa 17 ani de la asa-zisa revolutie, desi trebuia facuta imediat. Pentru mine nu este deloc interesant, fiind vorba despre un sit modern. Alta ar fi fost situatia cu un cimitir medieval, mi-ar fi placut mai mult. Dar acesta este un caz de interes national, asa ca sunt aici"", ne-a precizat arheologul citat.

"NEGROCALMINUL". Ioan Chertitie a fost gardian la Penitenciarul de la Baia Mare, intre anii 1982 si 1992. Cu doi ani inainte de a parasi "sistemul", el si-a scris propriul denunt, publicand cartea "Confesiunile unui guardian". "Sunt primul militian din Romania care a scris o carte, nu ca victima a comunismului, ci de pe baricada cealalta. Povara remuscarilor m-a determinat sa-mi inmoi penita amintirilor in cerneala franchetei. Am recunoscut greselile mele", ne-a declarat Ioan Chertitie, prezent la sapaturile de la Sighetul Marmatiei. Fostul gardian a povestit despre ceea ce a vazut el in puscaria baimareana. «Negrocalminul» era bastonul negru de cauciuc cu care noi aplicam pedepsele. Imi

amintesc ca erau unii gardieni care devenisera dependenti de «negrocalmin». Vreo doi atat de tare incat atunci cand erau liberi, veneau de acasa pentru a aplica portia de bataie", ne-a spus fostul tortionar. Chertitie a fost de ajutor in gasirea unor martori ale caror declaratii ar putea fi utile nu doar procurorilor pentru stabilirea adevarului juridic, dar si IICCR, condus de consilierul Marius Oprea, in contributia la restabilirea adevarului istoric.

"SI CE O SA PATESC?!"

Din pacate, audierile din aceste zile s-au desfasurat cu destula dificultate. Cei care au fost martori oculari (gardieni din perioada 1950-1955) ori stiu din povestite (gardieni dupa 1955) despre cele intamplate in inchisoarea de la Sighet se tem si azi sa spuna ce stiu despre faptele abominabile petrecute in urma cu mai bine de 50 de ani. "Si ce-o sa patesc?", a intrebat unul dintre batranii adusi de pe unde au fost gasiti pentru a fi audiati. "Mi-e frica sa spun. Nu stau de vorba decat cu un procuror militar!", a spus un altul indus in eroare de costumatia civila a generalului Dan Voinea, adjunctul Sectiei Parchetelor Militare si a prim-procurorului militar adjunct Viorel Siserman. Un altul, cam o data la jumătate de ceas, se tot ridica de pe scaun sa plece acasa spunand: "Am un taur de hranit!". Sau "Trebuie sa plec, nu mi-am luat pastilele!". Si audierea lui a fost intrerupta. Altii nu-si aduc aminte mare lucru (sau poate nu vor), chiar daca pentru a li se reimprospata amintirile procurorii au stabilit ca loc al desfasurarii audierilor chiar cladirea fostei puscarii, azi Memorial al Victimelor Comunismului si al Rezistentei. Singurul gardian care a functionat la Sighet, in perioada de interes (in anul 1952), are acum 82 de ani. Unele lucruri le-a povestit cu precizie matematica, despre altele insa spune ca nu-si aduce aminte nimic. El era gardian ""pe sectie"" si stie multe despre torturarea marelui om de stat Iuliu Maniu si a celorlalti politicieni inchisi la asa-numitul centru Dunarea, dupa cum ne-au spus sursele noastre. Nu stim insa cat de selectiva este "amnezia" acestuia. Un alt fost gardian care trebuia audiat ieri a evitat intalnirea cu anchetatorii. Cica s-a ascuns in baie.

http://www.jurnalul.ro/index.php?section=rubrici&article_id=8688